כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

אשרי העם

ר' אהרן מסטראשעלא

שבוע פרשת נצבים

הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

אשרי העם

ר' אהרן מסטראשעלא

שבוע פרשת נצבים

צוות המאמר השבועי:

חברי המערכת: מנחם מענדל רוזנצויג, אחיה מרקוביץ׳ ואביעד בר לוי.

כותבים: אשחר שפירא, אליוסף גל ויוסף ברוך שטקל.

הגהה ועריכה לשונית: צורי זייצ׳יק, ישראל מאיר אופן ולוי יצחק ויגורט.

עיצוב ועימוד: איתמר סלע ואליה חי אופן.

הו״ל: יוסף שוביה ספקטור, אביגדור קליין, שילה קליין ואהרן רוזנצויג.

הפקה: שלם נחמן הראל.

בע"ה

שבוע פרשת נצבים

חודש של התעוררות מיוחדת, פתיחת הזמן יחד עם ניחוחות הימים הנוראים, עת הרצון של "אני לדודי ודודי לי", "המלך בשדה" - והנה, **מגיע הרגע.**

אנו עומדים **סמוך ונראה ליום ראש-השנה** עם **מאמר התבוננות מרתק**, מבחירי תלמידיו של אדמו"ר הזקן **ר' אהרן הלוי מסטראשעלא** זי"ע, מספרו "עבודת הלוי".

כמעט כל ספר חסידות שנפתח לראש השנה נתקל במושג **"דורמיטא".** אבל מה זה אומר?!

במאמר שלנו, מאמר 'מאיר' ומיוחד, ר' אהרן יבאר לנו באריכות - מהי הדורמיטא? מה ענינה? וכיצד אנחנו שותפים בה ועובדים איתה.

מאמר נפלא עם התבוננות שתמלא ותסובב לנו את כל יום ראש השנה. החל מתחלתו, וממשיך ומתעצם יחד **עם כוונות פסוקי התקיעה, התקיעה,** ואפילו ה**תרועה!** כל אלו מתבארים במאמר, במהלך שלם, עם יסודות החסידות שנוגעות בשאלות הכי קיומיות: מה תכלית בריאתנו? ביטול? מימוש? או שמא **יחוד?**

נ.ב - אל תפספסו רמז שקושר את **השופר** עם ה**דבש!**

חבל להרוס, קחו משקה חם, בישוב הדעת - ותצללו פנימה.

שנה טובה ומתוקה!!!

חברי המערכת.

ויהי־רצון שימשך עלינו **אור-חדש** ומיוחד, לכל עמו ישראל, ולמאמר השבועי בפרט, לכל לומדיו והשותפים בו - לצמיחה ופריחה **ביתר שאת ויתר עז!**

אשרי העם

עבודת הלוי - ר׳ אהרן מסטראשעלא

מבואר

אשרי העם יודעי תרועה הוי״ה באור פניך יהלכו (תהילים פט, טז). הנה הלשון יודעי תרועה אינו מובן דמה ידיעה שייך בזה וגם מה לשון תרועה שהרי בתורה נאמר 'ותקעתם' ואם כן הווה ליה למימר תוקעי תקיעה, וגם הסוף פסוק אין לו שייכות לתחילתו מה שכתוב הוי״ה באור פניך יהלכון.

״אשרי העם יודעי תרועה הוי׳ באור פניך יהלכון״, הפסוק אותו אנו אומרים לפני תקיעת שופר, עליו עולים שלש שאלות עיקריות:

א. מדוע נאמר ׳יודעי תרועה׳ - מה שייך ׳דעת׳ בלתקוע בשופר? זוהי פעולה גשמית לכאורה?!

ב. מדוע נאמר כאן ׳תרועה׳, כאשר בתורה הלשון היא ״ותקעתם״?

ג. גם צריך להבין מה הקשר בין סוף הפסוק ״הוי׳ באור פניך יהלכון״, לתחלת הפסוק ״אשרי העם יודעי תרועה״?

ויובן עניין זה בהקדים ענין ראש השנה ובחינת שופר בדרך כלל, אשר ידוע שהוא ענין החזרת פנים בפנים על ידי בחינת דורמיטא ונסירה כמו שכתוב (בראשית ב, כא-כב) 'ויפל כו' תרדמה כו' ויבן הוי״ה אלוקים את הצלע ויביאה אל האדם' כי אדם וחוה הוא בחינת קודשא בריך הוא ושכינתיה, וזעיר ונוקביה, בדרך כלל.

בשביל להבין זאת, עלינו להבין מהו בכלל ראש־השנה, וכן מהי תקיעת השופר.

באופן כללי ידוע בספרי הפנימיות שענין ראש־השנה ותקיעת השופר הוא לחזור להיות ביחס של 'פנים בפנים' עם הקב"ה. זאת קורה, על ידי שישנה כביכול 'דורמיטא'־שינה של האלוקות; וכן 'נסירה' של האלקות מהמציאות כביכול.

נסירה זו באה בהתאמה לסיפור ה'נסירה' של חוה מאדם הראשון - "ויפל הוי' תרדמה על האדם... ויבן אלהים את הצלע ויביאה אל האדם", והיינו שבשביל שאדם וחוה יוכלו להפגש 'פנים בפנים' היה צורך 'לנסר' את חוה מאדם.

התאמה זו היא משום שככלל אדם וחוה הם מבטאים ומשקפים את 'קודשא־בריך־הוא' (אדם) ו'שכינתיה' (חוה), 'זעיר־אנפין (הצד ה'זכרי' כביכול אלוקות) ונוקביה (הנקבה שלו, הצד ה'נקבי' כביכול של האלוקות)'.

- בשביל להבין את 'נסירה' והיחס בין זעיר־אנפין והנקבה שלו, עלינו להבין בכלל את כל היחס וכיצד הוא ה'צד הזכרי והנקבי' כביכול באלוקות...

'יש' ו'אין' – מצד הקב"ה הכל שווה; וכך הוא רוצה שיהיה אצלנו

ולהבין זאת היות ידוע אשר הוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות, ואף על פי כן הוא יתברך כולל כל הבחינות והפרטים וההתחלקות היש בכוחו השוה, ומשתווים בכח השוואתו שלא להיות יש ואין לשתי בחינות מחולקים חס ושלום, כי מחמת כוחו האין סוף הפשוט ומשולל מערך שניהם, כי אין להעריכו גם בבחינת אין, ולכן כולל כל כחות האין והיש, ומשוה אותם בהשוואה אחת, וכמו שכוחו בבלי גבול כן כוחו ממש בגבול בשוה בפשיטות, ואין סוף ואין קץ, כמו שכתבנו במקום אחר באריכות.

הקב"ה הוא 'פשוט בתכלית הפשיטות' והיינו שהוא אינו דבר 'מורכב' חלילה או 'מצויר ומפורט' בגדרים מסוימים. אמנם, בכל זאת הקב"ה כולל את כל פרטי המציאות והמורכבות של ה'יש' (-המציאות הממשית).

המקום בו הקב"ה כולל את כל פרטי היש הוא המקום בו "שוה ומשווה קטן וגדול" - והיינו שהקב"ה שוה בכל הכחות והפרטים. על כן שם הוא כולל - בשוה - גם את ה'יש', וגם את ה'אין'. כך, שהקב"ה אינו מוגדר שם חלילה אף לא בהגדרתו כ'אין' - המופשט מגילוי וממשות גשמית.

לכן במקום ההשואה הקב"ה כולל את כל הכחות, כל האין וכל היש - באותה צורה ויחס. זאת משום שכשם שה' אינו מוגבל, כך גם אינו מוגבל בהיותו בלתי־מוגבל - אלא שני כחות אלו (גבול ובלי־גבול, יש ואין) שווים אצלו לחלוטין[1].

אמנם כוונתו יתברך, להיות התגלות בחינת השואה זו בהיש למטה לגבי דידן, ואף על פי כן יתגלה בו בחינת האין, עד שיהיה היש בטל להאין לגמרי, כמו שכתוב (דברים ד, לט) 'בשמיים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד' שכמו שבשמים ממעל הרי שם אין בחינת יש מסתיר כלל להיות בבחינת מהות אחר חס ושלום,

אכן, מצד הקב"ה הכל שוה, והוא רוצה שגם אנו — הנבראים — נחוש השואה זו. והיינו שאנו הנבראים שמרגישים את עצמם ל'יש' — נכיר שהקב"ה שוה לחלוטין גם במציאות ה'יש', והוא אינו נמצא ב'רוחניות' (-אין) יותר מאשר בישות המרגישה נפרדת מה'.

אך בכל זאת, על אף שה' רוצה שנחוש את ה**השואה** הזו — הוא גם רוצה שהאין יאיר ב'יש' כך שיהיה **בטל לאין** (במלים שלנו, ה' לא רוצה ש'נרגיש בנח' עם מציאות ה'יש' שלנו — על־אף שמצדו יתברך היא אינה 'פחותה' מהאין כנ"ל — אלא שהאין יאיר ביש כך שהיש יבטל את עצמו לאין). זהו המבואר בפסוק "וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא הא־להים בשמים ממעל (-אין) ובארץ מתחת (-יש) **אין עוד**".

היש, 'הארץ מתחת' מרגיש את עצמו כדבר 'נוסף' ושונה במהותו מהאלוקות — כמו שכל אחד יכול לשים לב בעצמו (התרגשות בתפלה והתפעלות מהלמוד אינה שוה אצלנו לארוחת בוקר...); לעומת־זאת האין חש את עצמו בטל לקב"ה וחלק מהאין־סופיות שלו — "אור (אין־סוף) מעין המאור (הקב"ה)", ולא כמהות נפרדת.

כאשר הקב"ה אומר לנו "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", הכונה שגם בארץ, ב'יש' — חלילה לנו להרגיש אנו מהות אחרת ונפרדת מהקב"ה. עלינו להתבטל לאין האלוקי ולחוש את שייכותנו אליו והתכללותנו בו.

---

1 במציאות שלנו, הקב"ה והאלוקות זה ה'אין' - ה'מפגש' עם הקב"ה מתבטא דוקא ברוחניות (אין) ולא ב'יש'. אנו חווים את ה'יש' והקב"ה כסותרים, כסתירת הגוף והנשמה, כאשר ברור לנו כי הנשמה היא אלוקות, אך הגוף לא.

אמנם, אצל הקב"ה לאמתו של דבר גם ה'אין' - הרוחניות - הוא 'נברא' בדיוק כמו ה'יש', וכמבואר למעלה, שכשם שה' אינו מוגבל - הוא לא מוגבל גם בהיותו בלתי־מוגבל, ועל כן כולל גם את הגבול בשווה לבלי־גבול.

וזהו שאומרים (פיוט כל מאמינים) 'הכל יכול וכוללם יחד' שמצד כחו האין סוף והפשוט כל יכול, שיתהווה ממנו הבחינה יש, וישתווה אליו יתברך בהשוואה גמורה בלי שום גילוי לזולת. אך בהתגלות היש למטה לגבי דידן, נראה היש למהות בפני עצמו מבחינת האין ואין ערוך זה לזה כלל, ואף על פי כן הוא יתברך כוללם יחד אף בהתגלות היש למטה, להיות בטל להאין. והיינו על ידי בחינת הפלא שלמעלה מהשכל, כמו שנתבאר במקום אחר.

זהו שאומרים בפיוט "וכל מאמינים" בימים־נוראים, כי הקב"ה הוא "ה**כל יכול** – ו**כוללם יחד**": מצד הקב"ה עצמו ה"**כל־יכול**" – הרי הוא יכול להוות את האין ואת היש באותה מדה כמבואר לעיל, כך ששניהם שווים לפניו וחלק ממנו באותה מדה. אמנם דבר זה אינו מתגלה לזולת; אך כאשר ישנו הזולת – ישנה אותנו במציאות היש החשה את עצמה כמהות שונה חלילה, הרי אז ה'יש' אינו מרגיש את שייכותו לקב"ה כמו ה'אין' כנ"ל. אך על־כך נאמר שהקב"ה "**כוללם יחד**" – גם אחרי שהיש התגלה ומרגיש כמהות שונה – הקב"ה 'כולל'־מיחד אותו עם האין כך שגם ה'יש' מרגיש כי חיותו היא מהאלוקות (האין), ובטל אליה.

הכח לחבר הפכים אלו – יש ואין – הוא מה'פלא' האלוקי שלמעלה מהשכל, ולא ניתן להבינו (שכן השכל תמיד מבקש **ליישב** את הסתירות ולא יכול לכלול סתירה יחדיו) [וכמו שמבואר כי "'ומפליא לעשות' – שקושר רוחני בגשמי"].

'אחור באחור' – היש בטל לאין.

והנה בחינה זו, שנתגלה למטה ביטול היש לאין, הוא הנקרא בחינת אחור באחור, וכותל אחד לשניהם, זעיר אנפין ונוקביה. שהזעיר אנפין הוא בחינת אין וחסדים, והנוקביה היא בחינת יש וגבורות. פירוש שהיש הוא {אינו} כי אם אחוריים וטפל לגבי בחינת היחוד דזעיר אנפין הנקרא אין, רק שאם לא בחינת היש לא היה יכול להיות בחינת היחוד, כידוע דהוי' הוא מסטרא דנחית לאמלכא על בריין, ובלא איהי לא אתקרי אחד (זהר בא מב:).

כאשר ה'יש' התגלה, אך בטל לאין - זוהי מערכת היחסים בין הצד הזכרי והנקבי כביכול של האלוקות, כאשר היא "אחור באחור" (קודם ה'נסירה'). מצב זה של 'אחור באחור' מבטא קשר שאינו בחירי־רצוני, אלא נובע מהכרח טבעי - חיבור שנובע מכך ש"כותל אחד לשניהם" ומחוברים ללא בחירה.

תיאור זה של מערכת היחסים בין ה'יש' ל'אין', הוא מערכת היחסים בין זעיר־אנפין ונוקביה, בעולם האצילות: 'זעיר־אנפין' - החלק ה'זכרי' התכונה העיקרית שלו היא חסד, "זכר חסדו". בעשיית החסד האדם לא שם לב לעצמו - אלא כל כולו 'אין' ועסוק בלהתפשט ולהשפיע לזולת. על כן ה'אין' הוא מדרגת 'זעיר־אנפין'; לעומת־זאת, 'נוקביה' - עיקרה הוא גבורות, "אשה יראת[2] הוי'". הגבורה **מודדת** את עצמה ו**מגבילה** את כוחה. כמו־כן ה'גיבור' הוא בעל נוכחות וה'יש' אצלו נוכח. כך, שה'יש' הוא ה'נוקביה'[3].

כאשר ה'יש', הנקבה, בטלה ל'אין' - הרי היא רק 'אחוריים', טפלה ל'אין' כך שאין רצון שתהיה קיימת בפני עצמה. הרצון בקיומה הוא רק מצד השייכות שלה למודעות של יחוד ה' של ה'אין' - הדבוק וחש את מקורו אצל הקב"ה. והיינו שבשביל זעיר־אנפין - המלך - יוכל להשפיע את חסדיו ולהתגלות, הרי הוא צריך ל'מקבל'־נקבה "הוי' הוא מסטרא דנחית לאמלכא על ברייך" (-ה' הוא מהצד שיורד בשביל למלוך על בריות, על מקבלים), וכמו שאומר הזהר "ובלא איהי (-הנקבה) לא איקרי אחד" - אין את היחוד השלם.

אבל היש הוא בחינת אחוריים לבד, שהרי הוא בחינת ביטול והתכללות אל האין עד שאינו נראה לבחינת יש כלל. וזהו דעת מאן דאמר זנב (עיין ברכות סא.), פירוש סוף המדריגות.

אם־כן זוהי מציאות בה היחס לנקבה הוא 'אחוריים' - 'אחור באחור' - היא בטלה ואינה מתפשטת בכלל כמציאות לעצמה.

תיאור זה של המצב קודם הנסירה, תואם לדעה בגמרא כי ה'צלע' ממנו נלקחה חוה - הנקבה - הוא זנב. היינו שהוא איבר 'זניח' וטפל לכל הגוף - 'סוף המדרגות', האיבר שהכי פחות מבטא תפקיד או מהות משלו.

- עד כאן התבאר מהו 'אחור באחור' קודם הנסירה, וכעת יתבאר **מדוע** היה צריך שבתחלה היחסים יהיו של 'אחור באחור'.

טעם ההתהוות בתחלה 'אחור באחור'.

והטעם מפני מה יצאו זכר ונקבה דבוקים בכותל אחד אחור באחור, מבואר בעץ חיים, (שער תיקון נוקבא פרק א) שלא ינקו הקליפות מאחוריים דנוקבא, פירוש כי מצד התפשטות יתברך הרי יכול להתפשט עד אין סוף ושיעור כלל, עד שיוכל

---

2 יראה הינה פנימיות ספירת הגבורה, כמבואר בחסידות הובא במאמר השבועי כמה פעמים.

3 ובביאור פשוט יותר: הגבר, רואה בעיקר את ה**מטרה**, היעוד המוטל עליו ואליו הוא מתמסר. כך שהוא פחות חווה את **עצמו** אלא את מה שהוא מאמין בו וחי בשבילו - כך שהוא 'אין'; האשה, רואה בעיקר את ה**מציאות**, מה מתרחש כרגע, איפה המציאות עומדת מול המטרה, מה החויה הנוכחית וכו' - כך שהיא 'יש'. [ולשימת לב שבמאמר שלנו ה'יש' אינו שלילי כמובן... אלא אדרבה הוא תכלית הכונה כדלקמן].

להתהוות מאיתו גם קליפות וסיטרא אחרא, כי באמת גם סיטרא אחרא אינו דבר זולתו יתברך, כי אם שנראה לצד אחר, כמו שכתוב בליקוטי אמרים (תניא פרק ו),ואם היה מתגלה בתחילה היש למהות אחר ונפרד לפני עצמו, הרי אז היה נראה מהות היש לדבר חשוב ומהות בפני עצמו, שלא ליבטל לאין כלל, והרי אז לא יושלם כוונתו יתברך בהיש מאחר שיהיה בבחינת נפרד לגמרי.

הסיבה שבתחילת הבריאה יצאו ה'זכר' וה'נקבה' (זעיר־אנפין ונוקביה) מחוברים "אחור באחור", מוסברת בעץ חיים - כדי למנוע יניקה של הקליפות מהאחוריים של הנוקבא: מצד כוחו האין־סופי של הקב"ה, הוא יכול להתפשט ולהחיות כל מציאות - אפילו את הקליפות והסיטרא אחרא, כי באמת גם הן אינן ישות נפרדת ח"ו, אלא רק נראות כך. כמו שמבואר בתניא פרק ו', שגם הרע מקבל חיותו מהקדושה. אלא שאם מיד בתחילת גילוי ה'יש' (הנוקבא) הוא היה כמציאות נפרדת ובעלת חשיבות לעצמה (ולא בטל ל'אין') - הוא היה תופס את עצמו לישות עצמאית שאינה בטלה לאין - הקב"ה - כלל. כך שמ'אחוריים דנוקבא'[4] - היינו הצדדים הנמוכים של ה'מקבל', ה'יש' - היתה 'יניקה' לקליפות שמרגישות ומדגישות את תחושת הנפרדות מהקב"ה.

במצב כזה, תכלית הבריאה - שה'יש' יהיה יש גמור, אך תתגלה בו כוונתו יתברך ('השוה ומשווה' כנ"ל בתחלת המאמר, וכדלקמן) - לא הייתה מתקיימת, כי ה'יש' היה נשאר נפרד לחלוטין. לכן, בתחילה נעשה חיבור של "אחור באחור", כדי שהפנימיות של הנוקבא לא תיחשף בבת אחת, ותהיה שמירה מפני יניקת הקליפות ומפני התחזקות תחושת הישות[5].

אשר לכן היה בתחילה התכללות להאין, להיות בכותל אחד לשניהם, ועל ידי כן יתתקן היש בחינת אחוריים, להיות התפשטותו והתמשכותו בבחינת הביטול, ושלא יתגלה היש למהות, כי אם שיהיה זנב לאריות, בבחינת סוף המדרגות בבחינת התכללות כנ"ל. ועל ידי כן יכול להיות אחר כן בבחינת

---

4 לא להתבלבל, לעיל דובר על כך שהנוקבא היא אחוריים - ביחס לזעיר־אנפין, והיינו שאין בה רצון מצד עצמה. כאן מדובר אודות ה**אחוריים של הנוקבא עצמה** - והיינו החלקים ה'אחוריים' והפחות טובים ורצוניים שלה עצמה.

5 כמו שתלמיד, בתחלת דרכו הוא רק 'אחוריים' לרב, ללא דעה עצמאית, אלא עסוק בלינוק ולקבל מהרב - כדי שאח"כ, שכבר יגדל ויהיה תלמיד חכם, כשיחדש, הוא יהיה מדויק ונאמן למקור. אך אם התלמיד **מראש** היה מגיע עם הדעות שלו, המחשבות שלו בלי להתבטל לדעת הרב - הרי הוא מעולם לא יגלה את יכולותיו בתורה שכן הוא רק ממציא דברים מעצמו...

פנים בפנים, והוא התגלות הכוונה בבחינת פרטי היש דווקא, בהתגלות מהות היש למהות בפני עצמו, ולא יהיה אז יניקה לחיצונים מאחר שנתבטל מהות היש מצד עצמו על ידי בחינת ביטול והתכללות כנ"ל.

לכן, בתחילת ההתהוות, ה'יש' מתבטל ל'אין' ונעשה "כותל אחד לשניהם" - חיבור אחור באחור. מצב זה מתקן את ה'יש' בכך שהתפשטותו והמשכתו הראשונית מתבצעת מתוך ביטול, ולא מתוך תחושת מציאות עצמאית. כך, התודעה הראשונית של ה'יש' אינה כמהות עצמאית, אלא כ'זנב לאריות' - ביטול למה שלמעלה ממנו. אחרי שה'יש' בבסיס 'אישיותו' במציאות של ביטול והתכללות כזו - אפשר אחר כך לעבור למצב של "פנים בפנים", בו מתגלה המהות האמיתית של ה"יש" כמציאות בפני עצמה. במצב זה, גם כשה"יש" הוא נפרד במבנהו - אין יניקה לחיצונים, כי מצדו הוא כבר בטל לגמרי לאלוקות.

נמצא שאחור באחור, התגלות מהות היש בפני עצמו {בבחינת בטול והתכללות}, הוא מצד תכלית שלמותו ורצנו יתברך, ולא מצד עצמו כמו שיתבאר עוד.

מהמבואר יוצא שתחילת התהוות והתגלות היש - כאשר הוא בביטול והתכללות - אינה באה מצד ה'יש' עצמו. שהרי ה'יש' לא חפץ להיות רק 'אחוריים' לאין - אלא להתגלות לגמרי ושם יתגלה הקב"ה. אם־כן, כל טעם בטול היש 'אחור באחור' - הוא רק מצד הכונה העליונה. שכאשר היש יתגלה לגמרי - הוא אינו יסתיר אל הקב"ה.

אבל בחינת התכללות זו בבחינת אחור באחור בכותל אחד וביטול היש, עדיין אין זה תכלית שלמותו, כי תכלית הכוונה דאנא אמלוך הוא בשביל התגלות היש במהותו דווקא בכל ריבוי הפרטים, ועל ידי זה יושלם הבחינת התגלות שלמותו יתברך, כידוע ממשל החכם שכל מה שיומשך יותר בפרטיות חכמתו אז יותר הוראה שנמשך ממקום עליון, ממקור חכמתו ביותר. כמו כן כביכול בהגלות נגלות מהות היש בפני עצמו, ואף על פי כן יתגלה בו גילוי אלוקותו יתברך, אז דווקא יושלם שלמות עצמות המחשבה דאנא אמלוך מצד בחינת היש דווקא. מה שאין כן בבחינת התכללות הנ"ל, הרי היש בטל לאין ולא נגלה תכלית הכוונה שבהיש, כי בהתגלות פרטי היש במהות בפני עצמו, הוא מעלה מיין נוקבין לעורר תוספת מוחין דווקא.

אכן, התכללות ובטול היש לאין (׳אחור באחור׳) נעשה מצד רצונו וכוונתו של הקב״ה כמבואר - אך היא אינה תכלית כוונתו.

תכלית הכונה של הקב״ה באמירתו ׳אנא אמלוך׳ - למלוך על הנבראים, ״אזי מלך שמו נקרא״ - שהנבראים (ה׳יש׳) יהיו קיימים עם כל הפרטים שלהם, ודוקא שם תתגלה מלכותו יתברך. דוקא כאשר ה׳יש׳ מפורט ונמצא בכל תוקפו ושם מתגלה הקב״ה - אז מתגלה גדולתו השלמה.

כך הדבר גם בחכמה. כאשר חכם יכול ׳להוריד׳ ולגלות את החידושים וההשגות השכליות עד לפרטים הכי קטנים של החיים, וגם של השכל (על־פי חידוש בדיני ׳שומרים׳ הוא מגיע ומראה כיצד זה מתבטא בעוד הרבה פרטים בנזיקין ואפילו בשאר חלקי התורה) - מתברר לכולם גדולת חכמתו וכיצד הוא ׳תופס׳ ומשיג את הדבר יותר בשרש. כך גם דוקא כאשר הפירוט מתגלה - וממחיש יותר מציאות כביכול ׳נפרדת׳ מה׳ - והקב״ה מאיר שם - מתגלה תוקף גדולתו.

זאת בשונה ממציאות ה׳אחור באחור׳ בה היש לא מתגלה בכל תוקפו ואישיותו, כך שהכונה האלוקית לא מתגלית בו בשלימות. דוקא כאשר היש מתגלה על כל פרטיו וסיבוכיו - הוא מעלה ׳מיין נוקבין׳ - התעוררות ׳נקבית׳ מלמטה־למעלה לבקש לגלות את הקב״ה גם במציאותו התחתונה. התעוררות זו מולידה ומעוררת ׳תוספת מוחין׳ - התעוררות והתגלות מקור יותר גבוה באלוקות, שמגלה כי גם ה׳יש׳ על כל פרטיו מגלה את הקב״ה.

> **וזהו שכתוב (בראשית ב, יח) 'לא טוב היות האדם לבדו', אשר באמת הוא אינו לבדו אחר שיש שם בהתכללות גם הבחינות יש והנוקבא, אבל (הוא) לבדו כמו שהוא בהתכללות, שאין זה גילוי שלימות. לכן לא טוב שישאר כן אלא 'אעשה לו עזר כנגדו', היינו שיהיה העלאת מיין נוקבין והעזר מכנגדו דווקא, כמו שיתבאר בעזרת ה'.**

לאור זאת יובן מדוע הקב״ה אומר ״לא טוב היות האדם לבדו״ על אף שכבר ״זכר ונקבה ברא אותם״ - הנקבה היתה כלולה בו. שכן, הנקבה היתה קיימת - אך בטלה אליו לגמרי כך ששלימות היחוד, בהתגלותה ליש ומציאות עצמאית, אינו התממש. על כן האדם היה כאלו ״לבדו״ - לא היה לו מפגש וניגודיות עם משהו אחר ממנו, אלא הנקבה התבטלה אליו לחלוטין.

מאחר שאין זו תכלית הכונה, ״לא טוב היות האדם לבדו - אעשה לו עזר כנגדו״, והיינו שהעזר יבא דוקא מ׳נגדו׳ ממשהו שאינו הוא, שיעלה ׳מיין נוקבין׳ כנ״ל. בכך תתגלה שלימות כונת הבריאה (המשתקפת ביחוד הזכר והנקבה, אדם וחוה), כמו שיתבאר בע״ה בהמשך המאמר.

- עד כה התבאר מה היה קודם הנסירה 'אחור באחור', כעת נבין כיצד היא הנסירה והמעבר ל'פנים בפנים' - לתכלית הכונה.

'פנים בפנים' – לגלות את הרצון של ה' בנו - על ידי נסירה ושינה.

> והנה החזרת פנים בפנים הוא על ידי "ויפל הוי' אלקים תרדמה על האדם" (שם פס' כ"ב), והוא הבחינת דורמיטא המבואר בעץ חיים (שער הנסירה פ"א),

בשביל היחוד פנים־אל־פנים של אדם וחוה, נעשתה הנסירה וההפרדה מהיותם דבוקים בכותל אחד 'אחור באחור' כמבואר. בפסוקים מתואר כי הנסירה נעשתה על־ידי ש"ויפל הוי' א־להים תרדמה על האדם" - ה' הפיל שינה על האדם. זהו המבואר בעץ־חיים שישנה 'דורמיטא' בראש־השנה, והיינו שינה. ה' מטיל שינה כביכול על ה'אדם' העליון - זעיר־אנפין - בשביל לנסר את הנקבה שלו - המלכות - על־מנת שיהיה יחוד 'פנים בפנים'.

> על דרך משל שבעת השינה מסתלקין החיות שבמוחין ושבמדות מהתפשטותן והתמשכותן, כי אם החיות מתקבץ אל פנימיות הלב, ולא נשאר כי אם קיסטא דחיותא, שהוא עצם כוח ההתקשרות של הנפש עם הגוף שנקרא רצון הנפש, כמו כן כביכול בהסתלקות כח יחודו יתברך שבמוחין ומדות דזעיר אנפין, אז נתעלה המלכות לבחינת רצונו יתברך דוקא, כמו שכתוב (תהילים קכ"א ד') "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל", מה שאין כן, על המשכת בחינת יחודו יתברך בבחינת התחלקות נאמר "עורה למה תישן" כו' (שם מ"ד כ"ד), כי בחינה זו יכול להסתלק, אבל בחינת עצם הרצון דאנא אמלוך להיות בחינת מהות היש, בחינה זו לא נסתלק לעולם, כי אם כן היו מתבטלים העולמות מכל וכל והיו כלא היו, אשר לכן בחינה זו "לא ינום ולא יישן". והוא 'שומר ישראל' דלעילא, פירוש שומר את בחינת ישראל שהוא בחינת מחשבה תכלית הכוונה בפנימיות, להיות נגלה על ידי ישראל.

בכדי להבין מהי ה'שינה' כביכול באלוקות, עלינו להתבונן בשינת האדם, "ומבשרי אחזה א־לוה": כשאדם ישן, האישיות שלו 'מכובה' והוא אינו חושב ומרגיש. השכל והמדות שלו אינם 'מתפשטים'־מתגלים בגוף, אלא עולים־מסתלקים למקורם, כך שחיותם מתכנסת בלב. מה שנשאר בגוף הוא רק "קיסטא דחיותא" - מדת החיות המינימלית - עצם כוח הרצון של הנפש להיות קשורה ולחיות את הגוף.

כך גם למעלה - כאשר ה' מסלק את היחוד שלו מהמוחין והמידות דזעיר־אנפין (ה'אדם העליון'), כך שהם אינם 'מתפשטים'־מתגלים בגוף (במלכות) ומחיים אותו; ה**מלכות** (השכינה) עולה ומקבלת חיותה מעצם הרצון האלוקי, הרצון הראשוני "אנא **אמלוך**" - מלוכה על נבראים דוקא. על עצם החיות של המלכות, ללא מוחין ומדות, נאמר "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" - כי הרצון העצמי הזה אינו מסתלק לעולם. לעומת־זאת התפשטות החיות האלוקית בהתחלקות (המוחין והמידות) - יכולה להסתלק ולכן עליה נאמר "עורה למה תישן".

עצם הרצון האלוקי - שיהיה 'יש' וגילוי מלכותו - אינו נעלם לעולם, כי אם חלילה היה נעלם, העולמות כולם היו מתבטלים לגמרי. בחינה זו - הרצון העצמי "אנא אמלוך" - נקראת "(הנה לא ינום ולא ישן) **שומר ישראל**" - 'ישראל דלעילא'. ה' שומר בלבו את בחינת 'ישראל' - בהם מתרחשת ומתגלה תכלית כונת בריאת העולם־ה'יש', והיינו שחיות העולם בעת ההסתלקות היא מכך שהקב"ה חושב על ישראל העליונים, כפי שהם בכוונת בריאתם - העתידים לגלות את תכליתו של ה'יש'.

> **והנה על ידי בחינת השינה והדורמיטא נעשה בחינת נסירה, כמבואר בעץ חיים (שער הנסירה פ"א) שמתחילה היו הדינים בזעיר אנפין, ועל ידי בחינת השינה ניתנין הדינים לנוקבא ואשתאר כולו רחמים, ועל ידי זה ננסר הנוקבא.**

על־ידי השינה הזו יכול להתקיים "ויקח אחת מצלעותיו" - מתרחשת הנסירה. בעץ־חיים סדר הדברים מבואר כך: בתחילה הדינים - ה'יש' המוגבל והמדוד (שב'דין' ו'ריחוק' מה' יתברך) - היו בזעיר־אנפין; על־ידי השינה הדינים ניתנים למלכות־הנוקבא, כך שזעיר־אנפין נשאר רק רחמים. בכך ננסרת הנוקבא.

כעת ר' אהרן יבאר את דברי העץ־חיים:

> **פירוש, בהיותה אחור באחור בבחינת התכללות, הרי בבחינה זו הזעיר אנפין מעורב חסדים וגבורות, כי כח ההתפשטות וההמשכה מאין סוף יכול להתפשט עד אין סוף ולהיות התגלות אלקות בבחינת יחוד וחסד עד אין סוף, אך בחינת כח ומהות היש נכלל בו, והרי מהות היש מוכרח להתגלות בבחינת גבול, נמצא שנכלל כח הגבול בבחינת היחוד, נמצא שהוא מעורב חסדים ודינים.**

בשלב הראשון של גילוי הנוקבא - הרי היא היתה כלולה ובטלה לגמרי לזעיר־אנפין, 'אחור באחור' כנ"ל. אם־כן, בשלב הזה זעיר־אנפין עצמו - המשקף

דוקא חסד והתגלות אין־סופית של הקב"ה - מעורבב עם הנוקבא, עם מהות ה'יש'. ה'יש' במהותו והגדרתו הוא גבול - נבראים בעלי צורה וסוף, ואם־כן בשלב 'אחור באחור' הזעיר־אנפין (שכולו תודעה וגילוי אלוקי - 'יחוד') מעורב גם בדינים של הנוקבא.

> **מה שאין כן על ידי בחינת השינה, שנתעלה בחינת כח היש לעצם רצונו, אשר מצד עצם רצונו העליון הרי תכלית הכוונה הפנימית הוא בהתגלות ריבוי פרטים למהות בפני עצמם ואף על פי כן יושלם רצונו יתברך על ידי היש, שלא יהיה היש מצד מהותו מסתיר כלל, הרי אז ניתנו הדינים, פירוש התחלקות הפרטים, אל הנוקבא, ואשתאר איהו כולא רחמים, פירוש שעל ידי היחוד נגלה אז תכלית הכוונה שהוא חסד עליון עד אין סוף ושיעור כלל. ודי למבין.**

בעת השינה כאמור, השכל והמדות של זעיר־אנפין מפסיקים להתפשט־להתגלות - כך שהנוקבא (הגוף במשל) כבר אינה מקבלת חיות משפע הזעיר־אנפין, ואינה יכולה 'להתכלל' בו[6]. בשלב זה, הנוקבא מקבלת את החיות שלה מעצם רצונו של הקב"ה בקיומה. שהרי, הקב"ה רוצה שהיש - הנוקבא - כשאינו 'מואר' בביטול לזעיר־אנפין, מצד עצמו הוא לא ישקף ויבטא את הקב"ה. נמצא, שכאשר הזעיר־אנפין 'ישן' - מתגלה עצם רצונו של ה' ב'יש' על כל פרטיו, דקדוקיו ומוגבלותיו. בזאת התחלקות הפרטים והדינים ניתנים לנוקבא מצד עצמה - כך שהזעיר־אנפין נשאר 'נקי' מהדינים שלה, והוא נשאר במהותו העצמית - כולו רחמים. והיינו, שעל־ידי שכל אחד חושף את **פניו** לגמרי, ומתייחדים 'פנים בפנים' - מתגלה שה' יתברך (זעיר־אנפין) הוא חסד עליון עד אין תכלית, כך שגם ה'יש' - כפי שהוא - מגלה את הקב"ה.

- עד כה התבאר מהו 'אחור באחור', מהי הנסירה וכיצד היא קרתה, וכן תכלית היחוד של 'פנים בפנים' - בבריאת העולם. כעת יתבאר כל זה בעבודתנו בראש־השנה.

נסירה ו'פנים בפנים' בעבודתנו שלנו.

> **והנה ידוע שמתחילה עלה ברצונו יתברך בתורת נדבה לברוא את העולם, "כי חפץ חסד הוא" (מיכה ז יח), ואחר כך תלה במעשה התחתונים, וכל הבחינות המבוארות לעיל הכל נעשין על ידי התעוררות התחתונים בעבודת הוי'.**

---

6 בעת שהאדם ער, גופו זניח לנפשו - מה שהוא חושב מדבר ומתקשר עם הסביבה. לעומת זאת, כאשר האדם ישן - הרי העיקר הנגלה והניכר הוא דוקא גופו ולא נפשו.

ידוע בחסידות וספרי הפנימיות כי ה׳ ברא את העולם פשוט ״כי חפץ חסד הוא״. אמנם, אחר שנברא העולם הקב״ה תולה את ההשפעה וחיות העולם במעשינו. אם־כן, כל המתואר לעיל בנסירה שהתרחשה בראש־השנה בבריאת העולם - חוזר בכל שנה, אך תלוי בעבודתנו בימים אלו.

ומעתה יובן ענין ראש השנה, שחוזרים העולמות למציאותן הראשון להיות זעיר ונוקביה אחור באחור, ובבחינת שינה והסתלקות בזעיר אנפין, בכדי להיות בחינת נסירה לחזור פנים בפנים. והוא על ידי התשובה מעומק הלב, שלא מצד התבוננות וידיעה בגדולות הוי', כי אם בחינת הבנה באין סוף ברוך הוא שלמעלה מכל שכל והשגה, כי אם לכלות נפשו אליו יתברך שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין, ועל ידי זה יבטל עצמו מכל וכל רק לעצמיות רצונו יתברך

בראש השנה, כל העולמות - שלכאורה כבר נבראו והתפרטו (בחינת פנים) - חוזרים על פעולת הבריאה, להיות בבחינת ׳אחור באחור׳ - דבוקים בזעיר־אנפין; לכן ישנה שוב ה׳שינה׳ של זעיר־אנפין - כדי שתתרחש הנסירה ויתרחש יחוד ׳פנים בפנים׳.

כאמור, הנסירה מתרחשת על־ידי השינה - היינו הסתלקות המחשבות והרגשות מגילוי בגוף, כך שנשאר רק הרצון של ה׳ במלכות. כמו־כן, כאשר אנו רוצים לבא ולפעול את השינה הזו - עלינו (בתור הנבראים־המלכות) ׳לסלק׳ את כל המוחין והמדות, ולגלות כי הקשר שלנו בקב״ה עומד רק על הרצון. זאת על־ידי שאנו עומדים ועובדים את הקב״ה לא מתוך התבוננות וידיעה (המולידה רגשות) - אלא פשוט מגלים את רצוננו הפנימי למעלה מטעם ודעת ״לכלות נפשו אליו יתברך״ שהוא העיקר והמבוקש ביותר בכל העולמות.

ואז יקבע בלבו להמשיך רצון העליון בבחינת היש, דהיינו להמשיך במוחין ומדות בבחינת התחלקות, בכדי להמשיך בבחינת פרטי היש דוקא.

בזאת, האדם מבטל את כל־כולו רק לרצון של ה׳ יתברך[7] (בהקבלה למבואר קודם - כעת הסתלקו המוחין והמדות מהמלכות). מיד בשלב זה מתגלה - אצל האדם עצמו המשקף את המלכות - הרצון הפנימי של ה׳ ב׳יש׳ כפי שהוא על כל פרטיו וגווניו (כאמור).

---

7 בשונה מכאשר האדם עובד את ה׳ גם בהתבוננות, השגה ורגשות - הרי הוא עובד וחושב על עצמו. הוא מערב את מוחו ורגשותיו - מה פועל עליו התפעלות, מה מרומם אותו לקב״ה. לכן, על־אף שרוצה לקיים רק רצון קונו אי־אפשר שלא יתערב בכך משהו מהרצונות שלו, גם אלו שאינם אחד עם ה׳.

על־כן - מתוך רצונו המוחלט של ה' - האדם מבקש להמשיך ב'יש' מוחין, מדות, ולגלות את כל איכויותיו (ולא רק לבטלם). זאת בכדי לגלות את היש בכל עצמותו כמשקף את ה' (מה שנקרא לעיל 'יחוד פנים בפנים').

- עד כאן התבאר כיצד אנו משתתפים ב**נסירה**, ובפעולת היחוד עם ה'. כעת יתבאר באופן פרטי כיצד נמשך ה**יחוד** הזה - להמשיך מוחין לגלות את פרטי היש.

אבל בחינת המשכת המוחין הוא מהמקיפים דוקא. כמו למשל התפשטות החיות המסתלק בשעת השינה, אף על פי כן לא נסתלק לגמרי להיות בטלים מכל וכל, כי אם נסתלקו בבחינת רצון הנפש, אבל ישנם שם להיות בחינת מקיפים על המוחין. כמו כן כביכול, הנה בעת הסתלקות הזעיר אנפין בבחינת השינה, לא נתבטל לגמרי חס ושלום להיות מסתלק לגמרי, כי אם שלא להמשיך עוד בבחינת התחלקות דמוחין ומדות כמו שהיה בתחילה לפי ערך השכל וההשגה, כי אם בחינת המוחין והמדות בההמשכה לפי ערך עצמותו יתברך, לתכלית פנימיות רצונו יתברך.

'המשכת המוחין' - עשיית ה'יש' מפורט, בעל אופי ואישיות שלימה - נעשית מה'מקיפים':

כאשר האדם ישן אמנם הכחות שלו 'מסתלקים' ולא מתגלים כאמור, אך הם עדיין קיימים. הם רק 'נסתלקו'־עלו ממקומם להיות בתוך 'רצון הנפש' - נקודת התקשרות הנפש בגוף. והיינו שהם נשארים 'מקיפים' מעל למוחין והכחות הגלויים (כח המחשבה שלי חוזר למקורו בעצם הנפש).

כמו־כן, כאשר ישנה 'שינה' בזעיר־אנפין והכחות עלו־הסתלקו מה'יש', אין זה שכוחותיו התבטלו - אלא שעלו לעצם הרצון. והיינו, שכעת המוחין והמדות של זעיר־אנפין אינם לפי השכל והרגשות ה**גלויים**, אלא הם **אך ורק** לפי **רצון ה'** יתברך.

לכן אחר כך כאשר יתמשך רצונו יתברך בבחינת היש, הנה מוכרח להיות ההמשכה על ידי מוחין ומידות, אמנם בבחינת המקיפים דהיינו מצד פנימיות רצונו יתברך שלא בבחינת השגה ושכל כלל, והוא הנקרא בחינת עטרין, עטרא דאבא כו'.

אחרי השינה, בה ה'יש' (מלכות) 'ננסר' מה'אין' (זעיר־אנפין), הרי ה' רוצה שיתגלה בכל פרטיו. על־מנת לגלות ולפרט את ה'יש' - זהו מוכרח להיות על־ידי מוחין ומדות, מכח הפירוט וההתחלקות לגוונים השונים (ולא רק ה**רצון**).

אמנם, מאחר שהמוחין עלו־נסתלקו לעצם הרצון, הם **מתגלים** כפי שהם היו **מקיפים** (ולא כמו שהיו קודם השינה, לפי שכל והשגה). בנוגע לעניינו הכונה שהמוחין והמדות מתגלים **אך ורק** כפי רצונו יתברך, ומכוונים ומדויקים לרצונו[8] - בלי שייכות להבנה.

זהו הנקרא בקבלה 'עטרין' - 'עטרות'־כתרים, כמו 'עטרא דאבא', 'עטרא דאמא' וכו'. והיינו שאלו 'מקיפים' (כמו כתר שהוא מקיף את הראש והוא מעל כל האישיות), אך הם מקיפים פרטיים, ל'אבא' - המגלם את ספירת החכמה; ל'אמא' - ספירת הבינה; וכן בשאר הספירות. והיינו שמתגלים המוחין והמדות אך נשארים בבחינת המקיף שלהם - רצונו המוחלט של הקב"ה.

השופר – להמשיך את ה'יש' מתוך הרצון המוחלט של ה'

והוא על ידי שופר, שמעורר הזעיר אנפין משנתו, "עורו מתרדימתכם" כו' (רמב"ם תשובה פ"ג ה"ד), דהיינו שממשיך בחינת העטרין שהוא בחינת המוחין מצד המקיפין, כי שופר הוא בחינת בינה, כח כל הפרטים כמו שהם מצד עצמותו יתברך,

האופן בו אנו 'מעוררים' את זעיר־אנפין וממשיכים את המוחין והמדות מחדש למלכות - אך כפי רצונו יתברך - זהו על־ידי־תקיעת שופר. השופר פועל ש"עורו ישנים מתרדימתכם" - המוחין והכחות של זעיר־אנפין שכיבכול 'נרדמו' בשביל הנסירה כנ"ל. אמנם הוא כאשר הוא מעיר אותם, זהו "**מ**תרדמתכם" - שנשמשכים כפי שהם בשינה, בבחינת מקיף כנ"ל. זהו משום שהשופר מרמז על ספירת ה**בינה**[9], שמפרטת ומרחיבה את האור האלוקי - מצד ה' יתברך, מקיפים כנ"ל (ספירת הבינה מבטאת את ה**הבנה** המתבססת על הרחבת נקודת האור האלוקי לכדי שלל פרטים והסברות שנושאים בתוכם את נקודת העניין. אמנם, ספירת הבינה מכוונת כנגד **ה' עילאה** שבשם הוי', השייכת לחלק "הנסתרות להוי' א־להינו" - והיינו שהיא פירוט הדברים וכוללת את פרטי המציאות, אך כפי שהם עדיין 'נסתרים' במחשבתו של הקב"ה).

ולתקוע משם בחינת המוחין לזעיר אנפין, [כי תקיעה הוא מלשון 'ותקעתיו יתד במקום נאמן' (ישעיה כב כג)]. והיינו

---

8 הרצון הוא כח ש**מקיף** מלמעלה ומנחה את כל פרטי האישיות [באופן פשוט, התאוות נמצאות בחלקים הנמוכים של הגוף, הרגשות נמצאים בלב, המחשבות נמצאות במח. אבל איפה נמצא הרצון?! מעל הגוף, ובכל הגוף, אך באופן שהוא נוכח מלמעלה ולא 'נתפס' באיבר מסוים באופן מיוחד].

9 השופר נקרא '**יובל**', "במשוך היובל המה יעלו בהר". ה'יובל' הוא שנת ה-**50**, המרמזת על שער ה-**נ**', עצם ספירת הבינה.

'תקיעה' – תקע י"ה שהוא בחי' מקבל המוחין הנ"ל, כח המשכת עצמותו יתברך למטה.

כאשר אנו תוקעים בשופר, אנו בעצם מבקשים 'לתקוע' את השופר - המוחין המקיפים - בזעיר־אנפין, ולהמשיך לו את המוחין החדשים [שכן תקיעה היא כמו "ותקעתיו יתד"]. זהו שאותיות **תקיעה** הן **תקע-י"ה**: 'לתקוע' את ה'י־ה' - "הנסתרות להוי' א־להינו", המוחין (י־ה היינו חכמה ובינה) כפי שהם מצידו יתברך (מקיפים) - בזעיר־אנפין. זהו הכח להמשיך את 'עצמותו יתברך', רצונו המוחלט להתגלות למטה כפי שהוא מקיף.

תרועה – לכוון את האור למקומות הנכונים

'ותרועה' הוא תרע ו"ה, מלשון 'תרועם בשבט ברזל' (תהילים ב ט), לשבר את בחי' ו"ה שהוא המשכת המידות, שלא יומשכו אלא לישראל. והיינו כי אף שבאמת עיקר הכוונה הוא בשביל ישראל, בכדי לגלות כח עצמותו למטה בבחי' היש, אך כל זה הוא בחי' הפנימיות, אבל בהתמשכותו למטה בחיצוניות, הנה מוכרח להתגלות בבחי' היש בהמשכה זו, בכדי שיהיה בחינת יש, {ואז} הנה יכול להיות היש מהות נפרד לגמרי, ולהיות בחינת יניקה לקליפות, לכן ממשיכין ישראל בחי' הפנימיות, ולשבר ולפרד את בחי' המשכה זו, שלא יהיה נמשך כי אם לבחי' ישראל. וזהו שאנו מבקשים (לפני התקיעות) 'יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב' כו' (שם מז ה).

תרועה אותיות **תרע-ו"ה**, מלשון "תרועם בשבט ברזל" - לשבר־להריע את אותיות **ו"ה**. אותיות ו"ה שבשם, מסמלות את ה**מדות** האלוקיות, "**וה**נגלות לנו ולבנינו עד עולם - היינו ההמשכה ה**מדודה** והנגלית של האלוקות. והיינו, שכאשר אנו מבקשים לגלות את עצמות האלוקות למטה, עלינו לשבור־לפורר את ההמשכה של המדות האלוקיות, על־מנת לכוון את את האור והשפע אך ורק לישראל.

אמנם, אכן כל טעם 'נסירת' ה'יש' על כל פרטיו הוא רק ורק בשביל ישראל שיגלו את עצמות ה' פה למטה [ולכן לכאורה מתבקש שגם השפע יגיע ממילא לישראל]; אך מכיוון שעל ה'יש' להיות 'יש' גמור, שנראה כמציאות ומהות משלו - יכול להמשך משם 'יניקה' של הכחות האלוקיים לקליפות ואומות העולם. לכן ישראל ממשיכים את הפנימיות - "תקיעה", ויחד עם זאת **מריעים**־משברים את ה-ו"ה בכדי לכוון את גילוי המקיפים רק לישראל עמו. זהו שאנו אומרים בפסוקי ההקדמה לתקיעות "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה" - שה' יבחר וירצה להתגלות דוקא אצל ישראל.

והיינו על ידי שופר דוקא, כי שופר הוא בחינת בינה, וכל הדקדוקים והדינים הוא הכל מצד בחינת בינה. כי באמת הדקדוקים והדינים, למטה נראים לבחינת דינים, אבל בשרשם גבוה מאד, מחמת רוב החסד למאוד, וכמו שכתוב (איוב ט"ו ט"ו) "הן שמים לא זכו בעיניו" "איידי דחביבין ליה" כו' (זוהר ויגש רז.), וכמובן ממשל האב, מחמת רוב אהבת הבן רצונו מאוד שיהיה בנו מושלם בכל המעלות, ולכן הוא מדקדק עמו בכל הפרטים, עד שבהתגלות יכול להיות שיתמשך בדין ודקדוק להענישו על כל פרט. כמו כן כביכול, מצד העצם הרי הוא יתברך כולל כל הפרטים ביתר שאת עד אין סוף וקץ, אבל בהתמשכות והתגלות לעולמות נתגלו לבחינת דינים וצמצומים. ולכן בעשרת ימי תשובה כל הדקדוקים אחר מעשה בני אדם. ובזה יובן המאמר (זוהר אחרי ס"ה) "בינה מינה דינין מתערין" ממנה דוקא מתערין.

הכח להריע, גם הוא על־ידי השופר כמובן. זהו משום שהשופר מרמז על הבינה כנ״ל, שכן כל הדקדוקים לאן בדיוק השפע ירד (תרועה) נעשה על־ידי הבינה. אמנם, כל הדינים וההסתר פה, כולם נמשכים דוקא משרש מאד גבוה - הבינה - וכמו שאומר איוב כי ״גם שמים״, שלכאורה ׳קרובים׳ ורוחניים יותר ״לא זכו בעיניו״, לא מספיק טובים בעיני הקב״ה. לכאורה זהו דין גמור, אך הזהר הקדוש מסביר שזהו מרוב החביבות והאהבה הגדולה של הקב״ה ל׳שמים׳. ה׳ כביכול כל הזמן רואה שהם צריכים להשתפר כדי שיבא ויאיר עליהם באור חדש.

הדבר דומה לאבא שמאד־מאד אוהב את בנו חביבו, והוא רוצה שהוא יהיה האדם הכי טוב שיכול - לכן הציפיות שלו ממנו גבוהות, בכל פרט ופרט. מהציפיות האלו, שמראות את האהבה ודאגת האבא לבן, בפועל משתלשל כל מיני עונשים וכדו׳ על פרטים שונים.

כך גם אצל הקב״ה, אצלו הוא כולל את כל הפרטים והחלקים ומבקש להופיע בכולם, אמנם כאשר הפירוט משתלשל ומתגלה בעולם שלנו - נולדים דינים והקפדות למי מגיע האור והשפע ולמי חלילה לא (ואפילו צריך להסיר אותו חלילה).

מסיבה זו, אחרי הפירוט המיוחד של השופר בראש־השנה - מכח הבינה המיוחדת בו יתברך; עשרת ימי תשובה מלאים בדקדוקים אחרי המעשים שלנו (וכן בהלכה יש עניים להחמיר חומרות שלא נוהגים בהם בכל השנה), שכן כעת

נעשה הפירוט הכי גדול ומשמעותי של כל הבריאה, וממילא משתלשל ממנו בחיצוניות דין ובירור למי יגיע השפע ומי חלילה ההיפך.

מכל זאת נבין גם את הכלל המובא רבות בקבלה וחסידות כי "בינה מינה דינין מתערין" - מהבינה דוקא מתעוררים ומתחילים הדינים, כמבואר.

> **אך כל זה הוא על ידי הדעת דוקא, כי הדעת הוא הכרה בעצם המהות, לכן הוא המבדיל בין טוב לרע, מה שאין כן החכמה הוא עצם ההתחכמות, ובינה הוא הבנת הפרטים בכל האופנים אבל יכול להיות שיומשכו הפרטים בההיפוך, אבל על ידי הדעת שכך הוא ולא באופן אחר לא יתמשך עוד אל ההיפוך. וכן יובן בדעת והכרה באלוקות שאין זולתו והכל בטלים כו' הנה הוא המפריד והמפרט כל ההמשכות להיות נמשך לנחלתינו גאון יעקב דוקא. מה שאין כן בקליפות אף שיש להם המוח דחכמה ובינה, הנה יכולים להמשיך כל הפרטים אל ההיפוך, להעריכו בערך היש הגשמי או להפרידו חס ושלום, והכל מפני שאין להם מוח הדעת וההכרה בעצם המהות. ולכן בישראל שיש להם הדעת יודעין לתרץ ולפרר את הו"ה, בחינת ההמשכה המתמשכת למטה, ודי למבין.**

אמנם, התבאר כי הכח לפרט ולזהות להכין השפע צריך להגיע הוא מהבינה. אך ליתר דיוק זהו מגיע דוקא מה**דעת**. כח הדעת, הוא הכח שלנו בנפש להתקשר בדברים ולהזדהות איתם, מודעות של הדבר עצמו. על־כן דוקא בכח הדעת להרגיש את הדבר עצמו - מתוך ההזדהות - ומשם לכוון בדיוק לרצונו, וכך להבדיל בין טוב ורע.

החכמה היא עצם החידוש; הבינה היא הפירוט לפרטים. כאשר יש פירוט, כחלק מהבירור יתכן לומר כך, וגם כך. אין הכרעה, אלא להיפך העבודה היא להראות את הסברות והקושיות לכאן ולכאן. מסיבה זו, אין הבינה לבדה מספיק כדי להריע־לשבר את ההמשכה האלוקית לכוון אותה למקומה המדויק.

בכך, הדעת המתקשרת ומכירה את האלוקות - שאין עוד מלבדו יתברך כלל וכלל - יכולה להבחין ולהגיד מה אינו מתאים לאמת הזו וכך לכוון את ההמשכה ולגלות אלוקותו בעולם. לעומת־זאת, לקליפה אין דעת (כלל חשוב בחסידות) - והיינו שיש לה את הכח להתחכם ולראות את כל הפרטים, אך אין לה את היכולת להרגיש ולזהות מה מתאים לקב"ה ומחבר לאחדות - ולכן מכל ההתבוננות שלה יכול להולד דוקא ההיפך הגמור.

היחודיות של ישראל שיש להם דעת, ולכן הם יכולים לתרוע ולפרר את ה-ו"ה, לכוון את האור האלוקי לרדת למקומות הנכונים, על־ידי שמתקשרים וחשים בכח הדעת את רצונו יתברך המוחלט.

וזהו לשון 'שופר' – ש"ו פ"ר, כי יש שתי בחינות פ"ר, א' בחינת ההתחלקות כמו שנגלו למטה בבחינת גבורות וצמצומים, וצריך למתקן על ידי החסדים היינו גילוי יחודו יתברך בבחינת הפרטים. והמְתוק נקרא 'דבש' כי "מהעז יצא מתוק" כו' (שופטים י"ד י"ד), וכידוע[10], וזהו ש"ו בגימטריה דבש, שנמתק הפ"ר ונתעלה לבחינת הפ"ר הראשון, שהוא גימטריה חמש גבורות מנצפ"ך שבבינה, שורש[11] כל ההתחלקות שמצד עצמותו יתברך, ודי למבין.

לאור כל המבואר, נלמד עוד רמז חשוב ב**שופר**. ה-**שו** בא וממתיק את ה-**פר**. "פ"ר דינים" (280 דינים), זהו ביטוי המבטא דין. אמנם, ישם שני 'פר': יש את ה'פר' התחתון, הוא הדינים שאנו רואים ופוגשים פה בעולם.

את הדין הזה, עלינו להמתיק על־ידי ה-**שו**, בגימטריא **דבש**! בכך, "מהעז" - הדינים העזים והקשים, "יצא מתוק" - הם עולים לשרשם, וזהו ה**פר** השני, המרמז על הגבורות העליונות של הקב"ה שבבינה (כמבואר לעיל רוב החסד שבהן). הגבורות שבבינה מרומזות באותיות הסופיות "**ם,ן,ץ,ף,ך**" - שערכם הגימטרי הוא **פר**, שכן אלו האותיות המסיימות ומגבילות (גבורות) את המלים [ובכלל, הן כמעט ללא הבל, אלא אותיות עצורות].

ומכל הנ"ל יובן מה שבעשרת ימי תשובה הוא ימי דין ודקדוק בכל העולמות, מפני שניתנים כל הגבורות להנוקבא, וכאשר נמשכו הגבורות למטה יכול להעניש כמשל הנ"ל.

מכל המבואר מובן, שעשרת ימי תשובה הם ימי דין, משום שבימים אלו הקב"ה נותן ומגלה את כל פרטי הנוקבא - ה'יש'; וכאשר הפירוט מגיע למטה - יש דין וצמצומים, כמו המשל על אהבת הבן ועונשיו כנ"ל.

---

10 שהדבש הוא מהעשבים המרים דוקא, (עיין להלן במאמר ד"ה להבין עניין ראש השנה הא').

11 - שמשם שורש.

ובזה יובן מה שיום ראשון דראש השנה הוא דינא קשיא ויום שני הוא דינא רפיא. כי יום ראשון הוא בחינת לאה ו'מחשבה', ויום שני הוא בחינת רחל עלמא דאתגליא, בחינת 'דבר הוי''.

לאור המבואר, כי מציאות הדין היא בגלל **נסירת ופירוט ה'יש'** - ובגילויו למטה נעשה דינים - יובן גם מדוע היום הראשון של ראש־השנה הוא 'דינא קשיא' - דין קשה, והיום השני הוא 'דינא רפיא' - דין רפוי וקל יותר:

בקבלה מוסבר הבדל נוסף בין היום הראשון ליום השני, בין שתי בחינות שונות של הנוקבא - הננסרת בראש־השנה - לאה ורחל[12]. ביום הראשון ננסרת 'לאה', ובשני ננסרת 'רחל'.

לאה, מגלמת את עולם ה**מחשבה**, העולם הנסתר והמכוסה (אף אחד לא יכול לדעת מה אני חושב); לעומת זאת, **רחל** מגלמת את ה**דיבור** המגלה החוצה, "עלמא דאתגליא"[13].

ולכן יום ראשון הוא בחינת דינא קשיא, היינו כמובן ממשל מאדם אשר במחשבתו כלול איזה עניין בדקדוקים ופרטים ואופנים איך להמשיך העניין בפועל, מה שאין כן כשבא העניין לידי גילוי בדיבור אזי מחמת קטנות המקבל אינו יכול לקבל כל הפרטים. וכן כביכול, בהיות כל הפרטים בכחו יתברך הרי יכול להתמשך על כמה אופנים עד אין סוף ושיעור, מה שאין כן בהגילוי בגבול דלגבי דידן אי אפשר להיות בגלוי כל הפרטים, ולכן הוא דינא רפיא. אבל ביום ראשון ננסר כל בחינת לאה וגם כתר דרחל, ולכן הוא בחינת דינא קשיא, כי בחינת כתר דרחל הרי {הוא} הביטול לאין סוף שלמעלה מכל שכל, לעצמיות רצון העליון דוקא בבחינה שלמעלה מהשכל. ולכן הוא דינא קשיא, מה שאין כן בחינת השגה וגילוי למטה שהוא בחינת חכמה דרחל, אז אי אפשר לבא בבחינת גילוי כל הפרטים.

---

12 בחסידות וקבלה מוסבר (פעמים רבות) כי יעקב אבינו הוא מרכבה למדת ה**תפארת** של עולם האצילות. התפארת היא עיקר 'זעיר־אנפין', הצד הזכרי שבאלוקות ("תפארת גופא" ועיקר של זעיר־אנפין, פתח אליהו). לאור זאת מובן, כי לאה ורחל הן המגלמות את המלכות - הנוקבא - של זעיר־אנפין, כאשר לכל אחת מהן מהות מיוחדת, כמבואר למעלה.

13 ביטויים רבים יש לכך בפסוקים, שאחד מהם הוא בשידוכן ליעקב: רחל היא המיועדת ליעקב על־פי כלל העולם ה**נגלים** והמפורשים "קטן לקטנה"; אך בכל זאת רואים שלאה היא זו שנשאת לו משמים ראשונה, והיא נסתרת ליעקב אפילו עד הבוקר - היעוד שלה ליעקב **נסתר** ומכוסה.

ביום הראשון בו ננסרים הפרטים של ה'מחשבה' של הנקבה - ישנם פרטים (המולידים את הדינים כנ"ל) רבים לאין־ערוך מאשר הפרטים שבדיבור. כמו שאני חושב על ענין מסוים - בתוכי הענין כולל הרבה יותר פרטים והשלכות על שלל דברים; אך כאשר אני מבטא את הענין בדיבור - אני לא יכול להעביר הלאה את כל הפרטים, כי אז השומע לא יבין אותי בכלל ('קטנות המקבל'). עלי להמעיט בפרטים הרבים לצורך ההסברה והגילוי.

אם־כן, כאשר כל הפרטים הם כביכול ב'מחשבה' הנסתרת של ה' - לאה - הרי הם רבים לאין־שיעור וערוך, עם שלל אפשרויות ופרטים שונים; וכאשר ה' 'מדבר' ומגלה אלינו את הפרטים, בכך שמהווה את ה'יש' בפועל - רחל - הרי מתגלים רק הפרטים שאנו יכולים לקלוט ולהתהוות מהם, כך שיש הרבה פחות פרטים.

אם־כן, כעת מובן בעליל מדוע היום הראשון הוא 'דינא קשיא' - שכן ננסר חלק הנוקבא בו ריבוי פרטים גדול מאד, וממילא במציאות הנגלית נהיה מכך יותר דינים כנ"ל.

> **כי בחינת כתר דרחל הרי הביטול לאין סוף שלמעלה מכל שכל, לעצמיות רצון העליון דוקא בבחינה שלמעלה מהשכל. ולכן הוא דינא קשיא, מה שאין כן בחינת השגה וגילוי למטה שהוא בחינת חכמה דרחל, אז אי אפשר לבא בבחינת גילוי כל הפרטים.**

הפער בין הימים מתעצם משום שמבואר כי ה'כתר' של רחל ננסר גם־הוא ביום הראשון. והיינו, שאפילו החלק שלמעלה מגילוי - הכתר (שמקיף מלמעלה ולא מתגלה) - של רחל, שממילא הוא החלק שכולל ריבוי פרטים שלא יכולים לבא לנבראים - ננסר ביום הראשון. לעומת־זאת ביום השני ננסרת רחל רק מה'חכמה' ולמטה - והיינו חלקיה שנגלים אלינו, וממילא הם בעלי פחות פרטים, ומולידים פחות דינים.

['כתר דרחל' מבטא שמה שמתגלה אלינו - 'פרצוף רחל' - גם הוא בטל לעצמיות הרצון העליון, שלמעלה מהבנה. על־אף שרחל עצמה (מחכמה ולמטה) היא המחיה אותנו ונותנת לנו מציאות נגלית בעלי אופי משלנו].

עבודת עשרת ימי תשובה

> **ועתה יובן גם כן עניין עשרת ימי תשובה, הגם שכבר נתעורר זעיר אנפין משנתו על ידי התקיעות, אף על פי כן הרי נצרך להמשיך מעצם הרצון — מבחינת המקיפים בכל פרט ופרט, כמובן ממשל החכם הנמשך מעומק החכמה, הגם שבכלל נמשך כבר החכמה בעומקה, אבל צריך עדיין להמשיך בכל פרט ופרט**

מעומק חכמתו דוקא, לכן צריך לסלק עצמו בכל פרט ופרט מהמשכת חכמתו אל עצם חכמתו, בכדי להתמשך מעצם חכמתו אל כל פרט כו'.

[ה'נסירה' אינה נגמרת בשני הימים של ראש השנה, אלא היא ממשיכה בכל עשרת ימי תשובה, כאשר בכל יום 'ננסרת' ונמשכת מחדש ספירה אחרת. לכאורה הדבר אינו מובן, אם בראש־השנה זעיר־אנפין התעורר כבר משנתו ונמשכו ה'מוחין' המקיפים - מדוע צריך עוד 'לנסור' ולהמשיך עוד ספירות?!]

הדבר מובן לאור המתבאר, כי החידוש של פעולת הנסירה הוא **התגלות פרטי ה'יש'**, בגילוי החפץ של ה' ב'יש' עצמו - **ללא תלות בזעיר־אנפין**. ואם־כן, **כל פרט ופרט** ב'יש' עליו להנסר־להפרד מזעיר־אנפין (המבטא את המוחין והמדות המושגים כנ"ל). זאת בשביל שיתגלה רק 'עצם רצון ה' בקיום הפרט הזה - בכדי שאכן ימשך ויתגלה אחר־כך ב'יש', מתוך עצמות רצונו יתברך - 'המקיפים' - ולא מצד זעיר־אנפין עצמו (הדברים המובנים).

הדבר דומה לחכם גדול, שנולד אצלו חידוש עמוק. אמנם, אכן בהתחלה כבר החידוש התחדש לו והגיע והאיר. אבל, אם החכם רוצה שהחידוש יתגלה על כל פרטיו והשפעותיו - עליו 'לסלק' את החיות מההבנות הקודמות שלו ושאר פרטי כוחותיו, פרט־אחר־פרט, כדי שהפרטים יתחדשו שנית, מעומק החידוש שלו. כך, אם אנו רוצים לגלות את ה'יש' מחדש, על כל פרטיו - עלינו לסלק נקודה־אחר־נקודה בו, ולהמשיכה־לגלותה מעצמות רצון ה' יתברך.

וכן הוא בעבודת הוי', להמשיך מבחינת מקיפים שלמעלה מהשכל להמשיך במוחין ומדות, להיות המוחין והמדות בבחינת למעלה מהשכל, וצריך להמשיך בכל פעם ופעם מוחין ומדות מבחינת למעלה מהשכל. וממילא נמשך למטה להיות ימי דין. ודי למבין.

כך גם עבודתנו בעשרת־ימי־תשובה, להמשיך את המקיפים שלמעלה מהשכל - בתוך השכל והאישיות שלנו כל פרטיהם (במוחין ומדות). והיינו, שכל האישיות שלנו - המוחין והמדות - יתנהלו ויבטאו את עצם נקודת התקשרותנו ברצון המוחלט בה', שללא טעם והשגה. כך יום־אחר־יום עלינו לפנות עוד חלק בעבודת ה' שלנו מאיך שתפסנו עד עכשיו, ולגלותו מחדש בהתאם לרצון העצמי שלנו בקב"ה.

משום שעומדים ומגלים כאמור את שלל הפרטים של ה'יש', וכן כל פרט בפני עצמו בעשרת־ימי־תשובה - ימים אלו הינם ימי דין.

- כעת יובנו הפסוקים המקדימים לתקיעת שופר, שהובאו בתחלת המאמר:

וזהו אשרי העם יודעי תרועה, אשרי הוא בחינת תענוג עליון שהוא עצם שלימותו יתברך כביכול, ונמשך למטה על ידי יודעי תרועה בבחינת הדעת כנ"ל לתרע ה-ו"ה, ואז באור פניך יהלכון.

"אשרי" - ה'אושר' והענג האלקי, המושלם ביותר נמשך על־ידי; "העם ידעי" - על־ידי עמו ישראל, ש**יודעים** את האור האלוקי כנ"ל; ובכך "תרועה" - מריעים־מפרקים את האור האלוקי שיכנס רק למקומות הנכונים, בהתגלותו ב־ו־ה כנ"ל.

מכל זאת נולד ש"הוי' באור פניך יהלכון".

ואיך יכול להיות בחינת הליכה בעצם אחד, שהרי הוי' הוא בלי שום שינוי בחינת עצם אחד, ואיך יכול להיות בחינת הליכה שהוא ממהות למהות, אך על ידי הנ"ל מובן, שיש כמה מיני בטולים ויחודים בבחינת העלאת היש ממטה למעלה, שלא[14] לראות היש לבחינת מהות כלל, ואחר כך להמשיך דוקא בבחינת היש, וזהו 'עלה אלוקים בתרועה' (תהילים מ"ז ו'), שעל ידי בחינת התרועה הנ"ל נתעלה בחינת האלקים שהוא בחינת הצמצום, ועל ידי השופר שהוא בחינת התקיעה נמשך הוי'. ודי למבין:

התיאור בפסוק הזה אינו מובן - כיצד ניתן 'להלך' ב"הוי'"?! הרי הוי' מבטא כי "היה הוה ויהיה" בלי שום שינוי. ואם אין שום שינוי - לאיפה אפשר ללכת בפנים?!

על־פי המאמר הדברים יובנו, שאמנם מצד האור עצמו אי־אפשר להלך, אך מצד היחס שלנו עם האור - ה'יש' - יכול להיות שינוי והליכה בעלייתנו ותודעתנו של שם הוי': בהתחלה אנחנו כלל לא מתגלים אלא רק 'בטלים' וטפלים לשם הוי', ואחר־כך אדברה אנחנו נמשכים כמהות נפרדת ומשם מתייחדים עם שם הוי' וכו'.

זהו שהפסוק ממשיך לתאר כיצד "הוי' באור פניך **יהלכון**" - "עלה **אלהים בתרועה**": הצמצום, ה'יש' והגבורות (שם 'א־להים') **עולה** ונסתלק למקורו על־ידי השינה; ולאחר־מכן הוא נמשך בתודעה של הוי', 'פנים בפנים' על־ידי תקיעת השופר - "**הוי' בקול** שופר".

---

14 - קודם שלא.

אשרי העם

עבודת הלוי - ר׳ אהרן מסטראשעלא

אשרי העם יודעי תרועה הוי׳ה באור פנייך יהלכו (תהילים פט, טז). הנה הלשון יודעי תרועה אינו מובן דמה ידיעה שייך בזה וגם מה לשון תרועה שהרי בתורה נאמר 'ותקעתם' ואם כן הווה ליה למימר תוקעי תקיעה, וגם הסוף פסוק אין לו שייכות לתחילתו מה שכתוב הוי׳ה באור פניך יהלכון.

ויובן עניין זה בהקדים ענין ראש השנה ובחינת שופר בדרך כלל, אשר ידוע שהוא ענין החזרת פנים בפנים על ידי בחינת דורמיטא ונסירה כמו שכתוב (בראשית ב, כא-כב) 'ויפל כו' תרדמה כו' ויבן הוי׳ה אלוקים את הצלע ויביאה אל האדם' כי אדם וחוה הוא בחינת קודשא בריך הוא ושכינתיה, וזעיר ונוקביה, בדרך כלל.

ולהבין זאת היות ידוע אשר הוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות, ואף על פי כן הוא יתברך כולל כל הבחינות והפרטים וההתחלקות היש בכוחו השוה, ומשתווים בכח השוואתו שלא להיות יש ואין לשתי בחינות מחולקים חס ושלום, כי מחמת כוחו האין סוף הפשוט ומשולל מערך שניהם, כי אין להעריכו גם בבחינת אין, ולכן כולל כל כחות האין והיש, ומשוה אותם בהשוואה אחת, וכמו שכוחו בבלי גבול כן כוחו ממש בגבול בשוה בפשיטות, ואין סוף ואין קץ, כמו שכתבנו במקום אחר באריכות.

אמנם כוונתו יתברך, להיות התגלות בחינת השואה זו בהיש למטה לגבי דידן, ואף על פי כן יתגלה בו בחינת האין, עד שיהיה היש בטל להאין לגמרי, כמו שכתוב (דברים ד, לט) 'בשמיים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד' שכמו שבשמים ממעל הרי שם אין בחינת יש מסתיר כלל להיות בבחינת מהות אחר חס ושלום,

וזהו שאומרים (פיוט כל מאמינים) 'הכל יכול וכוללם יחד' שמצד כחו האין סוף והפשוט כל יכול, שיתהווה ממנו הבחינה יש, וישתווה אליו יתברך בהשוואה גמורה בלי שום גילוי לזולת. אך בהתגלות היש למטה לגבי דידן, נראה היש למהות בפני עצמו מבחינת האין ואין ערוך זה לזה

כלל, ואף על פי כן הוא יתברך כוללם יחד אף בהתגלות היש למטה, להיות בטל להאין. והיינו על ידי בחינת הפלא שלמעלה מהשכל, כמו שנתבאר במקום אחר.

והנה בחינה זו, שנתגלה למטה ביטול היש לאין, הוא הנקרא בחינת אחור באחור, וכותל אחד לשניהם, זעיר אנפין ונוקביה. שהזעיר אנפין הוא בחינת אין וחסדים, והנוקביה היא בחינת יש וגבורות. פירוש שהיש הוא {אינו} כי אם אחוריים וטפל לגבי בחינת היחוד דזעיר אנפין הנקרא אין, רק שאם לא בחינת היש לא היה יכול להיות בחינת היחוד, כידוע דהוי' הוא מסטרא דנחית לאמלכא על בריין, ובלא איהי לא אתקרי אחד (זהר בא מב:).

אבל היש הוא בחינת אחוריים לבד, שהרי הוא בחינת ביטול והתכללות אל האין עד שאינו נראה לבחינת יש כלל. וזהו דעת מאן דאמר זנב (עיין ברכות סא.), פירוש סוף המדריגות.

והטעם מפני מה יצאו זכר ונקבה דבוקים בכותל אחד אחור באחור, מבואר בעץ חיים, (שער תיקון נוקבא פרק א) שלא ינקו הקליפות מאחוריים דנוקבא, פירוש כי מצד התפשטות יתברך הרי יכול להתפשט עד אין סוף ושיעור כלל, עד שיוכל להתהוות מאיתו גם קליפות וסיטרא אחרא, כי באמת גם סיטרא אחרא אינו דבר זולתו יתברך, כי אם שנראה לצד אחר, כמו שכתוב בליקוטי אמרים (תניא פרק ו),ואם היה מתגלה בתחילה היש למהות אחר ונפרד לפני עצמו, הרי אז היה נראה מהות היש לדבר חשוב ומהות בפני עצמו, שלא ליבטל לאין כלל, והרי אז לא יושלם כוונתו יתברך בהיש מאחר שיהיה בבחינת נפרד לגמרי.

אשר לכן היה בתחילה התכללות להאין, להיות בכותל אחד לשניהם, ועל ידי כן יתתקן היש בחינת אחוריים, להיות התפשטותו והתמשכותו בבחינת הביטול, ושלא יתגלה היש למהות, כי אם שיהיה זנב לאריות, בבחינת סוף המדרגות בבחינת התכללות כנ"ל. ועל ידי כן יכול להיות אחר כן בבחינת פנים בפנים, והוא התגלות הכוונה בבחינת פרטי היש דווקא, בהתגלות מהות היש למהות בפני עצמו, ולא יהיה אז יניקה לחיצונים מאחר שנתבטל מהות היש מצד עצמו על ידי בחינת ביטול והתכללות כנ"ל.

נמצא שאחור באחור, התגלות מהות היש בפני עצמו {בבחינת בטול והתכללות}, הוא מצד תכלית שלמותו ורצנו יתברך, ולא מצד עצמו כמו שיתבאר עוד.

אבל בחינת התכללות זו בבחינת אחור באחור בכותל אחד וביטול היש, עדיין אין זה תכלית שלמותו, כי תכלית הכוונה דאנא אמלוך הוא בשביל התגלות היש במהותו דווקא בכל ריבוי הפרטים, ועל ידי זה יושלם הבחינת התגלות שלמותו יתברך, כידוע ממשל החכם שכל מה שיומשך יותר בפרטיות חכמתו אז יותר הוראה שנמשך ממקום עליון, ממקור חכמתו ביותר. כמו כן כביכול בהגלות נגלות מהות היש בפני עצמו, ואף על פי כן יתגלה בו גילוי אלוקותו יתברך, אז דווקא יושלם שלמות עצמות המחשבה דאנא אמלוך מצד בחינת היש דווקא. מה שאין כן בבחינת התכללות הנ"ל, הרי היש בטל לאין ולא נגלה תכלית הכוונה שבהיש, כי בהתגלות פרטי היש במהות בפני עצמו, הוא מעלה מיין נוקבין לעורר תוספת מוחין דווקא.

וזהו שכתוב (בראשית ב, יח) 'לא טוב היות האדם לבדו', אשר באמת הוא אינו לבדו אחר שיש שם בהתכללות גם הבחינות יש והנוקבא, אבל (הוא) לבדו כמו שהוא בהתכללות, שאין זה גילוי שלימות. לכן לא טוב שישאר כן אלא 'אעשה לו עזר כנגדו', היינו שיהיה העלאת מיין נוקבין והעזר מכנגדו דווקא, כמו שיתבאר בעזרת ה'.

והנה החזרת פנים בפנים הוא על ידי "ויפל הוי' אלקים תרדמה על האדם" (שם פס' כ"ב), והוא הבחינת דורמיטא המבואר בעץ חיים (שער הנסירה פ"א),

על דרך משל שבעת השינה מסתלקין החיות שבמוחין ושבמדות מהתפשטותן והתמשכותן, כי אם החיות מתקבץ אל פנימיות הלב, ולא נשאר כי אם קיסטא דחיותא, שהוא עצם כוח ההתקשרות של הנפש עם הגוף שנקרא רצון הנפש, כמו כן כביכול בהסתלקות כח יחודו יתברך שבמוחין ומדות דזעיר אנפין, אז נתעלה המלכות לבחינת רצונו יתברך דוקא, כמו שכתוב (תהילים קכ"א ד') "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל", מה שאין כן, על המשכת בחינת יחודו יתברך בבחינת התחלקות נאמר "עורה למה תישן" כו' (שם מ"ד כ"ד), כי בחינה זו יכול להסתלק,

אבל בחינת עצם הרצון דאנא אמלוך להיות בחינת מהות היש, בחינה זו לא נסתלק לעולם, כי אם כן היו מתבטלים העולמות מכל וכל והיו כלא היו, אשר לכן בחינה זו "לא ינום ולא יישן". והוא 'שומר ישראל' דלעילא, פירוש שומר את בחינת ישראל שהוא בחינת מחשבה תכלית הכוונה בפנימיות, להיות נגלה על ידי ישראל.

והנה על ידי בחינת השינה והדורמיטא נעשה בחינת נסירה, כמבואר בעץ חיים (שער הנסירה פ"א) שמתחילה היו הדינים בזעיר אנפין, ועל ידי בחינת השינה ניתנין הדינים לנוקבא ואשתאר כולו רחמים, ועל ידי זה ננסר הנוקבא.

פירוש, בהיותה אחור באחור בבחינת התכללות, הרי בבחינה זו הזעיר אנפין מעורב חסדים וגבורות, כי כח ההתפשטות וההמשכה מאין סוף יכול להתפשט עד אין סוף ולהיות התגלות אלקות בבחינת יחוד וחסד עד אין סוף, אך בחינת כח ומהות היש נכלל בו, והרי מהות היש מוכרח להתגלות בבחינת גבול, נמצא שנכלל כח הגבול בבחינת היחוד, נמצא שהוא מעורב חסדים ודינים.

מה שאין כן על ידי בחינת השינה, שנתעלה בחינת כח היש לעצם רצונו, אשר מצד עצם רצונו העליון הרי תכלית הכוונה הפנימית הוא בהתגלות ריבוי פרטים למהות בפני עצמם ואף על פי כן יושלם רצונו יתברך על ידי היש, שלא יהיה היש מצד מהותו מסתיר כלל, הרי אז ניתנו הדינים, פירוש התחלקות הפרטים, אל הנוקבא, ואשתאר איהו כולא רחמים, פירוש שעל ידי היחוד נגלה אז תכלית הכוונה שהוא חסד עליון עד אין סוף ושיעור כלל. ודי למבין.

והנה ידוע שמתחילה עלה ברצונו יתברך בתורת נדבה לברוא את העולם, "כי חפץ חסד הוא" (מיכה ז יח), ואחר כך תלה במעשה התחתונים, וכל הבחינות המבוארות לעיל הכל נעשין על ידי התעוררות התחתונים בעבודת הוי'.

ומעתה יובן ענין ראש השנה, שחוזרים העולמות למציאותן הראשון להיות זעיר ונוקביה אחור באחור, ובבחינת שינה והסתלקות בזעיר אנפין, בכדי להיות בחינת נסירה לחזור פנים בפנים. והוא על ידי התשובה מעומק הלב, שלא מצד התבוננות וידיעה בגדולות הוי', כי אם

בחינת הבנה באין סוף ברוך הוא שלמעלה מכל שכל והשגה, כי אם לכלות נפשו אליו יתברך שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין, ועל ידי זה יבטל עצמו מכל וכל רק לעצמיות רצונו יתברך

ואז יקבע בלבו להמשיך רצון העליון בבחינת היש, דהיינו להמשיך במוחין ומדות בבחינת התחלקות, בכדי להמשיך בבחינת פרטי היש דוקא.

אבל בחינת המשכת המוחין הוא מהמקיפים דוקא. כמו למשל התפשטות החיות המסתלק בשעת השינה, אף על פי כן לא נסתלק לגמרי להיות בטלים מכל וכל, כי אם נסתלקו בבחינת רצון הנפש, אבל ישנם שם להיות בחינת מקיפים על המוחין. כמו כן כביכול, הנה בעת הסתלקות הזעיר אנפין בבחינת השינה, לא נתבטל לגמרי חס ושלום להיות מסתלק לגמרי, כי אם שלא להמשיך עוד בבחינת התחלקות דמוחין ומדות כמו שהיה בתחילה לפי ערך השכל וההשגה, כי אם בחינת המוחין והמדות בההמשכה לפי ערך עצמותו יתברך, לתכלית פנימיות רצונו יתברך.

לכן אחר כך כאשר יתמשך רצונו יתברך בבחינת היש, הנה מוכרח להיות ההמשכה על ידי מוחין ומידות, אמנם בבחינת המקיפים דהיינו מצד פנימיות רצונו יתברך שלא בבחינת השגה ושכל כלל, והוא הנקרא בחינת עטרין, עטרא דאבא כו'.

והוא על ידי שופר, שמעורר הזעיר אנפין משנתו, "עורו מתרדימתכם" כו' (רמב"ם תשובה פ"ג ה"ד), דהיינו שממשיך בחינת העטרין שהוא בחינת המוחין מצד המקיפין, כי שופר הוא בחינת בינה, כח כל הפרטים כמו שהם מצד עצמותו יתברך,

ולתקוע משם בחינת המוחין לזעיר אנפין, [כי תקיעה הוא מלשון 'ותקעתיו יתד במקום נאמן' (ישעיה כב כג)]. והיינו 'תקיעה' – תקע י"ה שהוא בחי' מקבל המוחין הנ"ל, כח המשכת עצמותו יתברך למטה.

'ותרועה' הוא תרע ו"ה, מלשון 'תרועם בשבט ברזל' (תהילים ב ט), לשבר את בחי' ו"ה שהוא המשכת המידות, שלא יומשכו אלא לישראל. והיינו כי אף שבאמת עיקר הכוונה הוא בשביל ישראל, בכדי לגלות כח עצמותו למטה בבחי' היש, אך כל זה הוא בחי' הפנימיות, אבל בהתמשכותו למטה בחיצוניות, הנה מוכרח להתגלות בבחי' היש

בהמשכה זו, בכדי שיהיה בחינת יש, {ואז} הנה יכול להיות היש מהות נפרד לגמרי, ולהיות בחינת יניקה לקליפות, לכן ממשיכין ישראל בחי' הפנימיות, ולשבר ולפרד את בחי' המשכה זו, שלא יהיה נמשך כי אם לבחי' ישראל. וזהו שאנו מבקשים (לפני התקיעות) 'יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב' כו' (שם מז ה).

והיינו על ידי שופר דוקא, כי שופר הוא בחינת בינה, וכל הדקדוקים והדינים הוא הכל מצד בחינת בינה. כי באמת הדקדוקים והדינים, למטה נראים לבחינת דינים, אבל בשרשם גבוה מאד, מחמת רוב החסד למאוד, וכמו שכתוב (איוב ט"ו ט"ו) "הן שמים לא זכו בעיניו" "איידי דחביבין ליה" כו' (זוהר ויגש רז.), וכמובן ממשל האב, מחמת רוב אהבת הבן רצונו מאוד שיהיה בנו מושלם בכל המעלות, ולכן הוא מדקדק עמו בכל הפרטים, עד שבהתגלות יכול להיות שיתמשך בדין ודקדוק להענישו על כל פרט. כמו כן כביכול, מצד העצם הרי הוא יתברך כולל כל הפרטים ביתר שאת עד אין סוף וקץ, אבל בהתמשכות והתגלות לעולמות נתגלו לבחינת דינים וצמצומים. ולכן בעשרת ימי תשובה כל הדקדוקים אחר מעשה בני אדם. ובזה יובן המאמר (זוהר אחרי ס"ה) "בינה מינה דינין מתערין" ממנה דוקא מתערין.

אך כל זה הוא על ידי הדעת דוקא, כי הדעת הוא הכרה בעצם המהות, לכן הוא המבדיל בין טוב לרע, מה שאין כן החכמה הוא עצם ההתחכמות, ובינה הוא הבנת הפרטים בכל האופנים אבל יכול להיות שיומשכו הפרטים בההיפוך, אבל על ידי הדעת שכך הוא ולא באופן אחר לא יתמשך עוד אל ההיפוך. וכן יובן בדעת והכרה באלוקות שאין זולתו והכל בטלים כו' הנה הוא המפריד והמפרט כל ההמשכות להיות נמשך לנחלתינו גאון יעקב דוקא. מה שאין כן בקליפות אף שיש להם המוח דחכמה ובינה, הנה יכולים להמשיך כל הפרטים אל ההיפוך, להעריכו בערך היש הגשמי או להפרידו חס ושלום, והכל מפני שאין להם מוח הדעת וההכרה בעצם המהות. ולכן בישראל שיש להם הדעת יודעין לתרע ולפרר את הו"ה, בחינת ההמשכה המתמשכת למטה, ודי למבין.

וזהו לשון 'שופר' – ש"ו פ"ר, כי יש שתי בחינות פ"ר, א' בחינת ההתחלקות כמו שנגלו למטה בבחינת גבורות וצמצומים, וצריך למתקן על ידי החסדים היינו גילוי יחודו יתברך בבחינת הפרטים. והמִתוק נקרא 'דבש' כי "מהעז יצא מתוק" כו' (שופטים י"ד י"ד), וכידוע[15], וזהו ש"ו בגימטריה דבש, שנמתק הפ"ר ונתעלה לבחינת הפ"ר הראשון, שהוא גימטריה חמש גבורות מנצפ"ך שבבינה, שורש[16] כל ההתחלקות שמצד עצמותו יתברך, ודי למבין.

ומכל הנ"ל יובן מה שבעשרת ימי תשובה הוא ימי דין ודקדוק בכל העולמות, מפני שניתנים כל הגבורות להנוקבא, וכאשר נמשכו הגבורות למטה יכול להעניש כמשל הנ"ל.

ובזה יובן מה שיום ראשון דראש השנה הוא דינא קשיא ויום שני הוא דינא רפיא. כי יום ראשון הוא בחינת לאה ו'מחשבה', ויום שני הוא בחינת רחל עלמא דאתגליא, בחינת 'דבר הוי".

ולכן יום ראשון הוא בחינת דינא קשיא, היינו כמובן ממשל מאדם אשר במחשבתו כלול איזה עניין בדקדוקים ופרטים ואופנים איך להמשיך העניין בפועל, מה שאין כן כשבא העניין לידי גילוי בדיבור אזי מחמת קטנות המקבל אינו יכול לקבל כל הפרטים. וכן כביכול, בהיות כל הפרטים בכחו יתברך הרי יכול להתמשך על כמה אופנים עד אין סוף ושיעור, מה שאין כן בהגילוי בגבול דלגבי דידן אי אפשר להיות בגלוי כל הפרטים, ולכן הוא דינא רפיא. אבל ביום ראשון ננסר כל בחינת לאה וגם כתר דרחל, ולכן הוא בחינת דינא קשיא, כי בחינת כתר דרחל הרי {הוא} הביטול לאין סוף שלמעלה מכל שכל, לעצמיות רצון העליון דוקא בבחינה שלמעלה מהשכל. ולכן הוא דינא קשיא, מה שאין כן בחינת השגה וגילוי למטה שהוא בחינת חכמה דרחל, אז אי אפשר לבא בבחינת גילוי כל הפרטים.

כי בחינת כתר דרחל הרי הביטול לאין סוף שלמעלה מכל שכל, לעצמיות רצון העליון דוקא בבחינה שלמעלה מהשכל. ולכן הוא דינא קשיא, מה

---

15 שהדבש הוא מהעשבים המרים דוקא, (עיין להלן במאמר ד״ה להבין עניין ראש השנה הא׳).

16 - שמשם שורש.

שאין כן בחינת השגה וגילוי למטה שהוא בחינת חכמה דרחל, אז אי אפשר לבא בבחינת גילוי כל הפרטים.

ועתה יובן גם כן עניין עשרת ימי תשובה, הגם שכבר נתעורר זעיר אנפין משנתו על ידי התקיעות, אף על פי כן הרי נצרך להמשיך מעצם הרצון – מבחינת המקיפים בכל פרט ופרט, כמובן ממשל החכם הנמשך מעומק החכמה, הגם שבכלל נמשך כבר החכמה בעומקה, אבל צריך עדיין להמשיך בכל פרט ופרט מעומק חכמתו דוקא, לכן צריך לסלק עצמו בכל פרט ופרט מהמשכת חכמתו אל עצם חכמתו, בכדי להתמשך מעצם חכמתו אל כל פרט כו'.

וכן הוא בעבודת הוי', להמשיך מבחינת מקיפים שלמעלה מהשכל להמשיך במוחין ומדות, להיות המוחין והמדות בבחינת למעלה מהשכל, וצריך להמשיך בכל פעם ופעם מוחין ומדות מבחינת למעלה מהשכל. וממילא נמשך למטה להיות ימי דין. ודי למבין.

וזהו אשרי העם יודעי תרועה, אשרי הוא בחינת תענוג עליון שהוא עצם שלימותו יתברך כביכול, ונמשך למטה על ידי יודעי תרועה בבחינת הדעת כנ"ל לתרע ה-ו"ה, ואז באור פניך יהלכון.

ואיך יכול להיות בחינת הליכה בעצם אחד, שהרי הוי' הוא בלי שום שינוי בחינת עצם אחד, ואיך יכול להיות בחינת הליכה שהוא ממהות למהות, אך על ידי הנ"ל מובן, שיש כמה מיני בטולים ויחודים בבחינת העלאת היש ממטה למעלה, שלא[17] לראות היש לבחינת מהות כלל, ואחר כך להמשיך דוקא בבחינת היש, וזהו 'עלה אלוקים בתרועה' (תהילים מ"ז ו'), שעל ידי בחינת התרועה הנ"ל נתעלה בחינת האלקים שהוא בחינת הצמצום, ועל ידי השופר שהוא בחינת התקיעה נמשך הוי'. ודי למבין:

17 - קודם שלא.

נקודה למחשבה:

ראש השנה נכנס. החיות מסתלקת.

האור לא מאיר,

השכל מבולבל,

לא ברור מה אמורים להרגיש, והמתח גואה.

אחרי ההתרגשות וההכנה שלנו בימי אלול הקדושים, פעמים רבות אנו עומדים בכניסתו של ראש השנה - וישנה מין תחושה של חוסר בהירות כזו. עם מה אני אמור ללכת ביום הזה? יום דין? להמליך את ה'? לחשוב עליי? על ה'? על עם־ישראל? או שמא על העולם כולו?!

אבל כאן טמון סודו של היום. כל התיאור הזה משקף פרידה שלנו ממערכת יחסים נמוכה עם הקב"ה, של "אחור באחור". לכן, יש 'דורמיטא' - הסתלקות המוחין והמידות, שינה כללית של הבריאה כולה.

דווקא מתוך ההסתר הזה מתגלית הנקודה העמוקה ביותר: הרצון הפשוט להמליך את הקב"ה, לומר 'רק לך יאתה המלוכה! אני רוצה אך ורק אותך!'

בראש השנה איננו נשענים על הבנה או רגש, אלא על עצם ההתקשרות. זהו רצון למעלה מטעם ודעת, שממנו תצמח כל העבודה של השנה. כשהרצון הזה מתברר, הוא מאפשר לחזור מ"אחור באחור" ל"פנים בפנים" - שהקשר עם ה' ימלא מחדש את השכל, את הרגש ואת המעשה, ויתפשט אל כל פרטי החיים.

אז אולי יש לנו כאן הדרכה. איך לחוות את הבלבול הזה נכון, ולהתבונן. כי הוא נועד לגלות ולחדש את הקשר שלנו עם ה'. לעורר את הרצון המוחלט שלנו בה' יתברך - ואת רצונו בנו.

ראש השנה הוא רגע היסוד, נקודת ההתחלה שמזכירה לנו כי כל מה שנבנה בשנה כולה יונק מן הרצון הזה, מן הנכונות הפשוטה להיות דבוקים בה'.

"תקיעה"

הלב יוצא יחד עם תקיעת שופר. אבל אנו מבקשים בכל זאת, משהו לחשוב, לכוון את עצמנו - להבין מה קורה כאן. אנו מבקשים להיות שותפים ולמלא אחר רצון המלך בשלימות.

מה אנו 'תוקעים' כאן?!

אנו 'תוקעים' את האור האלוקי, שלמעלה מכל השגה ותפיסה, מכניסים אותו עמוק־עמוק, היטב, בעולמינו הקט.

אבל... זה לא מספיק...

"תרועה"

כשהאור יורד, אור אלוקי מופיע מלמעלה וחודר במציאות - צריך פה גם אותנו. "יודעי תרועה".

צריך שאנחנו נתקשר לגמרי באור האלוקי, נחוש אותו ונזדהה איתו - וכך 'נכוון' את האור, ולא ניתן לו ללכת למקומות שלא צריכים לקבל אותו.

"יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה".

ה', כשאתה מוריד אור חדש, של שנה חדשה, אור שלא יכל לרדת עד עכשיו - שים לב, שהוא מגיע לעמך אהובך, שיפרסמו ויודיעו שמך בעולם.

הלימוד בחוברת זו מוקדש:

לרפואתו השלימה של

מו"ר הרב **שניאור זלמן מרדכי**

בן **שיינא נעטל** שליט"א

לעילוי נשמת

הרב **בנימין דוב** בן **טוביה** זצ"ל

להקדשות נוספות ותרומות -

0556780495

הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי

מיזם "הַמַּאֲמָר הַשָּׁבוּעִי" בא לתת לכל אחד ואחד את האפשרות ללמוד חסידות בהעמקה ובהבנה, תוך דגש על חיבור התורות העמוקות לחיי היומיום שלנו.

במסגרת זו לומדים מידי שבוע מאמרי חסידות יסודיים בהבנה, בעמקות ובבהירות.

דורמיטא, נסירה.

אלו מושגים שאנחנו שומעים הרבה סביב ראש־השנה – אבל הם נשארו לנו רחוקים.

במאמר חסידי ומופלא, נבין היטב מושגים אלו, ובעיקר נבין כיצד הם נוגעים ויסודיים לכל עבודת ראש־השנה: איך נגשים לעשות תשובה?! מה מכוונים בתקיעת שופר? מה אמור להתרחש בלב בעמידתנו בתפילה?!